

Sisukord

IV Teave

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

Euroopa Komisjon

2018/C 133/01	Euro vahetuskurss	1
2018/C 133/02	Komisjoni teatis — Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu söödana kasutamise suunised	2
2018/C 133/03	Euro käibemüntide uus liikmesriiki tähistav külg	19
2018/C 133/04	Euro käibemüntide uus rahvuslik külg	20
2018/C 133/05	Euro käibemüntide uus rahvuslik külg	21

TEAVE LIIKMESRIIKIDELT

2018/C 133/06	Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008 (ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 17 lõikele 5 — Hanketeade seoses regulaarlennuteenuste osutamisega avaliku teenindamise kohustuste alusel ⁽¹⁾	22
2018/C 133/07	Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008 (ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 16 lõikele 4 — Avaliku teenindamise kohustuste muutmine regulaarlennuliinidel ⁽¹⁾	23

2018/C 133/08	Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008 (ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 17 lõikele 5 — Hanketeade seoses regulaarlennuteenuste osutamisega avaliku teenindamise kohustuste alusel ⁽¹⁾ 24
---------------	--

V *Teated*

HALDUSMENETLUSED

Euroopa Komisjon

2018/C 133/09	Konkursikutse – EACEA/16/2018 — Programm „Erasmus+“, 3. põhimeede – poliitikavaldkonna reformi toetamine — Euroopa noored koos 25
---------------	---

⁽¹⁾ EMPs kohaldatav tekst

IV

(Teave)

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

EUROOPA KOMISJON

Euro vahetuskurss ⁽¹⁾

13. aprill 2018

(2018/C 133/01)

1 euro =

Valuuta	Kurss	Valuuta	Kurss
USD	USA dollar	CAD	Kanada dollar
	1,2317		1,5482
JPY	Jaapani jeen	HKD	Hongkongi dollar
	132,64		9,6687
DKK	Taani kroon	NZD	Uus-Meremaa dollar
	7,4467		1,6703
GBP	Inglise nael	SGD	Singapuri dollar
	0,86400		1,6158
SEK	Rootsi kroon	KRW	Korea vonn
	10,3798		1 316,26
CHF	Šveitsi frank	ZAR	Lõuna-Aafrika rand
	1,1854		14,8457
ISK	Islandi kroon	CNY	Hiina jüaan
	121,60		7,7363
NOK	Norra kroon	HRK	Horvaatia kuna
	9,5643		7,4165
BGN	Bulgaaria leev	IDR	Indoneesia ruupia
	1,9558		16 939,57
CZK	Tšehhi kroon	MYR	Malaisia ringit
	25,307		4,7714
HUF	Ungari forint	PHP	Filipiini peeso
	311,13		63,969
PLN	Poola zlott	RUB	Vene rubla
	4,1763		76,2186
RON	Rumeenia leu	THB	Tai baat
	4,6603		38,367
TRY	Türgi liir	BRL	Brasilia reaal
	5,0411		4,1979
AUD	Austraalia dollar	MXN	Mehhiko peeso
	1,5801		22,3162
		INR	India ruupia
			80,3160

⁽¹⁾ Allikas: EKP avaldatud viitekurss.

KOMISJONI TEATIS**Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu söödana kasutamise suunised**

(2018/C 133/02)

1. PEATÜKK

SISSEJUHATUS**1.1. Taust, eesmärk ja kohaldamisala**

Komisjon on ringmajandust käsitleva teatise ⁽¹⁾ lahutamatu osana koostanud tegevuskava toidu raiskamise vähendamiseks. Üks algatustest on – ilma et see konkureeriks toidupankadega ⁽²⁾ – kasutada ära toitained sellisest toidust, ⁽³⁾ mis ei ole kaubanduslikel põhjustel, tootmisprobleemide või teatavate puuduste tõttu enam ette nähtud inimtoiduks, selle ohutu kasutamise kaudu loomasöödas, ilma looma- ja rahvatervist ohtu seadmata. Sellise toidu kasutamisel söödana välditakse seega selle materjali kompostimist, biogaasiks muundamist või kõrvaldamist põletamisega või prügilatesse ladestamisega. Toidu, loomsete kõrvalsaaduste, sööda ja jäätmete eristamisel on ilmne mõju seoses õigusraamistikuga, millega reguleeritakse asjaomaste toodete eri liike.

Sidusrühmadega konsulteeriti ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi ⁽⁴⁾ raames 2016. aasta neljandas kvartalis, et selgitada välja algatusega seotud probleemid. Ettevõtjad teatasid järgmistest probleemidest seoses olulise või ebaproportsionaalse koormusega, mis võiks neid pidurda või isegi takistada pakkumast inimtoiduks enam mitte ette nähtud toitu söödana kasutamiseks:

- probleemid, mis on seotud suutmatusega tagada, et inimtoiduks enam mitte ette nähtud toit vastab selle söödana kasutamisel söödavaldkonna õigusaktide nõuetele, st söödaohutuse nõuetele: ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide põhimõttel (HACCP) põhinevate protseduuride rakendamine, erimärgistus, inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu eraldi säilitamine ja transportimine;
- ettevõtja topelt registreerimine toidu- ja söödakäitlejatena põhjustab nende ettevõtetes mitme eri (toidu, loomsete saaduste, sööda, jäätmete) kontrolliasutuse lisaauditeid;
- et tarnida söödamaterjali söödatööstusele on mitmes liikmesriigis kohustuslik osaleda erasektoris hea tootmistava sertifitseerimise kavades, kuigi sellised kavad on *de jure* vabatahtlikud;
- toidukäitlejate registreerimise nõuded on liikmesriikides ühtlustamata; mõnes liikmesriigis nõutakse söödakäitlejana registreerimist üksnes juhul, kui inimtoiduks enam mitte ette nähtud loomset päritolu toit tarnitakse söödana vahetult põllumajandusettevõtjale, samas kui muudes liikmesriikides nõutakse söödakäitlejana registreerimist toidukäitlejalt, kes tarnivad inimtoiduks enam mitte ette nähtud toitu söödana.

Käesolevate suuniste eesmärk on lahendada need probleemid olemasolevas õigusraamistikus. Seega ei looda nendega uusi õigusnorme ega püüta ka ammendavalt hõlmata kõiki selle valdkonna õigusnorme. Samuti tuleks märkida, et need ei piira liidu õiguse tõlgendamist Euroopa Kohtus.

⁽¹⁾ ELi ringmajanduse loomise tegevuskava, COM(2015) 614 final, 2.12.2015.

⁽²⁾ Vt toiduainete annetamise ELi suunised:
http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library/index_en.htm

⁽³⁾ Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 (ELT L 31, 1.2.2002, lk 1) artikliga 2 on terminid „toit“ ja „toiduaine“ samatähenduslikud.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu-platform_en

Käesolevate suuniste eesmärk on lihtsustada teatava inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu, nii loomsete saadustega kui ka ilma nendeta, kasutamist söödana. Suunised peaksid aitama riiklike ja kohalike pädevaid asutusi ja toidutarneahela ettevõtjaid asjakohaste liidu õigusaktide kohaldamisel. See eesmärk tuleks saavutada järgmisega:

- selgitada sõltuvalt teatava toote klassifitseerimisest kohaldatavaid õigusakte,
- suurendada õigusselgust ning
- esitada näiteid parimatest tavadest, mis on vastavuses liidu kehtiva õigusraamistikuga, millega välditakse samas tarbetut halduskoormust.

Käesolevate suuniste kohaldamisala hõlmab:

- toidutootmise protsessis saadud tooteid (tarnivad toidutootjad) ning
- turule lastud toitu, pakendatud või pakendamata (tarnivad toidu hulgi- ja jaemüüjad).

Käesolevates suunistes ei käsitleta järgmiste ainete söödana kasutamist:

- toidu lisaained, toiduensüümid ning toidu lõhna- ja maitseained Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1331/2008 ⁽¹⁾ tähenduses,
- toidulisandid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/46/EÜ ⁽²⁾ tähenduses ning
- toidujäätmed ⁽³⁾.

1.2. Õigusmõisted

Söödatarneahelasse toidu suunamise üldeeskirjad on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EÜ) nr 178/2002, ⁽⁴⁾ (EÜ) nr 183/2005 ⁽⁵⁾ ja (EÜ) nr 767/2009 ⁽⁶⁾ ning inimtoiduks mitte ette nähtud loomseid kõrvalsaadusi käsitlevad eeskirjad on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1069/2009 ⁽⁷⁾ (edaspidi „loomsete kõrvalsaaduste määrus“).

„Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toit“ on käesoleva teatise tähenduses toit, mis vastavuses liidu seadusega toodeti inimestele tarbimiseks, kuid mis ei ole enam inimtoiduks ette nähtud.

Toit on määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 2 määratletud kui „töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, mis on mõeldud inimestele tarvitamiseks või mille puhul põhjendatult eeldatakse, et seda tarvitavad inimesed“.

Toidukäitlemisettevõtja on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 2 määratletud kui „avalik või eraõiguslik kasumit taotlev või kasumitaotluseta juriidiline isik, kes on seotud toidu ükskõik millisel tootmis-, töötlemis- või turustusetapil toimuva mis tahes tegevusega“.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1331/2008, millega kehtestatakse toidu lisaainete, toiduensüümide ning toidu lõhna- ja maitseainete lubade andmise ühtne menetlus (ELT L 354, 31.12.2008, lk 1).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/46/EÜ toidulisandeid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 183, 12.7.2002, lk 51).

⁽³⁾ Vastavalt komisjoni määrusele (EL) nr 142/2011 (ELT L 54, 26.2.2011, lk 1) tähendavad „toidujäätmed“ igasugused toidujäätmeid, sealhulgas kasutatud toiduõli, mis on pärit restoranidest, toitlustusettevõtetest ja köökidest, sealhulgas keskköökidest ja kodumajapidamiste köökidest.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. jaanuari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 183/2005, millega kehtestatakse söödaohutuse nõuded (ELT L 35, 8.2.2005, lk 1).

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 767/2009 sööda turuleviimise ja kasutamise kohta, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1831/2003 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 79/373/EMÜ, 82/471/EMÜ, 83/228/EMÜ, 93/74/EMÜ, 93/113/EÜ ja 96/25/EÜ, komisjoni direktiiv 80/511/EMÜ ning komisjoni otsus 2004/217/EÜ (ELT L 229, 1.9.2009, lk 1).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1069/2009, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1774/2002 (loomsete kõrvalsaaduste määrus) (ELT L 300, 14.11.2009, lk 1).

Toidukäitleja on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 3 määratletud kui „füüsiline või juriidiline isik, kelle ülesandeks on tagada toidualaste õigusnormide nõuete täitmine tema kontrollitavas toidukäitlemisettevõttes“.

Sööt on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 4 määratletud kui „töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, kaasa arvatud lisaained, mis on mõeldud loomade söötmiseks“.

Söödakäitlemisettevõtja on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 5 määratletud kui „avalik või eraõiguslik kasumit taotlev või kasumitaotluseta juriidiline isik, kes tegeleb sööda tootmise, valmistamise, töötlemise, hoiustamise, transportimise või turustamise mis tahes toiminguga, kaasa arvatud iga tootja, kes tegeleb loomade söötmiseks mõeldud sööda tootmise, töötlemise või hoiustamisega oma talumajapidamises“.

Söödakäitleja on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 6 määratletud kui „füüsiline või juriidiline isik, kelle ülesandeks on tagada toidualaste õigusnormide nõuete täitmine tema kontrollitavas söödakäitlemisettevõttes“.

Üksus/ettevõte (*establishment*) on määruse (EÜ) nr 183/2005 artikli 3 punktis d määratletud kui „söödakäitlemisettevõtte mis tahes üksus“ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004⁽¹⁾ artikli 2 lõike 1 punktis c kui „toidukäitlemisettevõtte mis tahes üksus“.

Ettevõtte (*establishment*) on loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 3 lõikes 13 määratletud kui „koht, kus toimub loomsete kõrvalsaaduste või nendest saadud toodete käitlemist hõlmav toiming, välja arvatud kalalaev“.

Jaemüük on määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 7 määratletud kui „toidu käitlemine ja/või töötlemine ning toidu hoiustamine müügikohas või tarnimine lõpptarbijale, kaasa arvatud jaotusterminalid, toitlustusettevõtjad, tehasesööklad, asutuste toitlustusettevõtjad, restoranid ja muud samalaadsed toiduteenust pakkuvad ettevõtjad, kauplused, selvehallide jaotuskeskused ja hulgimüügipunktid“.

Turulelaskmine on määratletud:

- a) määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 8 kui „toidu või sööda valdamine müügi eesmärgil, kaasa arvatud müügiks pakkumine ja mis tahes muud liiki tasu eest või tasuta üleandmine ning müük, turustamine ja muud liiki üleandmine“ ning
- b) loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 3 lõikes 14 kui „iga toiming, mille eesmärk on müüa loomseid saadusi või nendest saadud tooteid ühenduses asuvale kolmandale isikule või varustada sellist kolmandat isikut muul viisil tasu eest või tasuta või ladustada neid sellise kolmanda isiku varustamiseks“.

Loomsed kõrvalsaadused on loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 3 lõikes 1 määratletud kui „loomade terved kehad või nende osad, loomsed saadused või muud loomset päritolu saadused, mis ei ole ette nähtud inimtoiduks, sh munarakud, embrüod ja sperma“.

Loomsetest kõrvalsaadustest saadud tooted on loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 3 lõikes 2 määratletud kui „tooted, mis on saadud loomsete kõrvalsaaduste ühe või mitme töötlemise või töötlustapi tulemusena“.

Endine toit on komisjoni määruse (EL) nr 68/2013⁽²⁾ lisa A osa punktis 3 määratletud kui „toit (v.a toidujäätmed), mis on valmistatud inimtarbimiseks kooskõlas kõigi ELi toidualaste normidega, kuid mis ei ole enam inimtoiduks ette nähtud kas praktilistel või logistilistel põhjustel või seoses tootmis-, pakendamise- või muude vigadega ning mis ei põhjusta söödana kasutamise korral mingeid terviseohte“.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 852/2004 toiduainete hügieeni kohta (ELT L 139, 30.4.2004, lk 1).

⁽²⁾ Komisjoni 16. jaanuari 2013. aasta määrus (EL) nr 68/2013 söödamaterjalide kataloogi kohta (ELT L 29, 30.1.2013, lk 1).

Söödamaterjalid on määruse (EÜ) nr 767/2009 artikli 3 lõike 2 punktis g määratletud kui „peamiselt loomade toitumisvajaduste rahuldamiseks ette nähtud töötlemata, värsked või konserveeritud taimset või loomset päritolu tooted, nendest tööstusliku töötlemise abil saadud tooted ning orgaanilised või anorgaanilised ained, kas söödalisanditega või ilma, mis on mõeldud loomadele söötmiseks kas töötlemata kujul, pärast töötlemist või segasööta tade koostises või eelsegude kandjatena“.

Jäätmed on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ⁽¹⁾ (edaspidi „jäätmete raamdirektiiv“) määratletud kui „mis tahes ained või esemed, mille valdaja ära viskab, kavatses ära visata või on kohustatud ära viskama“. Keske tähtsusega termini „ära viskama“ selgitus:

- ära viskamine hõlmab nii jäätmete taaskasutamist kui ka kõrvaldamist. See ei tähenda siiski, et iga taaskasutatav/kõrvaldatav aine on iseenesest jääde;
- ära võib visata nii positiivse, neutraalse kui ka negatiivse kaubandusliku väärtusega aine;
- äraviskamine võib olla õiguslik nõue, omaniku tahtlik otsus või tahtmatu;
- materjali säilitamise koht ei mõjuta selle klassifitseerimist jäätmeteks.

Taaskasutamine on jäätmete raamdirektiivis määratletud kui mis tahes toimingud, mille peamiseks tulemuseks on jäätmete kasutamine kasulikul otstarbel selliselt, et nad asendavad teisi materjale, mida muidu oleks kasutatud teatava funktsiooni täitmiseks, või jäätmete ettevalmistamine selle funktsiooni täitmiseks kas tootmises või majanduses laiemalt.

1.3. Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu liigitamine

Inimtoiduks enam mitte ettenähtud toiduained:

- a) tooted, mis ei koosne ega sisalda loomseid saadusi ega ole nendega saastunud; neist mitteloomset päritolu toodetest võib saada
  - i) vahetult määruse (EÜ) nr 178/2002 tähenduses ja selle kohaldamisalasse kuuluvat loomasööta, kui need on toidu tootmisprotsessis tekkinud kõrvalsaadused, või
  - ii) (enne sööda saamist) jäätmete raamdirektiivi tähenduses ja selle kohaldamisalasse kuuluvaid jäätmeid, kui need on lõpptooted;
- b) tooted, mis koosnevad loomsetest saadustest või sisaldavad neid või on nendega saastunud; neist loomset päritolu toodetest saadakse (enne sööda saamist) loomsete kõrvalsaaduste määruse tähenduses ja selle kohaldamisalasse kuuluvaid loomseid kõrvalsaadusi.

Toote toidutarneahelast kõrvaldamist ja selle tagamist, et see ei oleks enam ette nähtud inimtoiduks, võidakse nõuda õigusaktides (nt kiirestiriknev toit, mida ei tohi liidu turule lasta pärast „kõlblik kuni“ kuupäeva, sest see on inimestele tarbimiseks ohtlik) või see võib olla vastutava toidukäitleja otsus. Otsus kõrvaldada toode inimtoiduks ette nähtud toidu tarneahelast on pöördumatu.

Kui toiduaine koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud, kohaldatakse selle suhtes vahetult loomsete kõrvalsaaduste määruses sätestatud eeskirju. Seepärast saadakse loomset päritolu toidust, mis ei ole enam inimtoiduks ette nähtud, kõigepealt loomne kõrvalsaadus ning sellest võib saada sööta, kohaldades selle suhtes loomsete kõrvalsaaduste määruses ning transmissiivseid spongiooside entsefalopaatiaid (edaspidi „TSE“) käsitlevas määruses (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 999/2001⁽²⁾) sätestatud eeskirju; seda käsitletakse käesoleva teatise 4. peatükis.

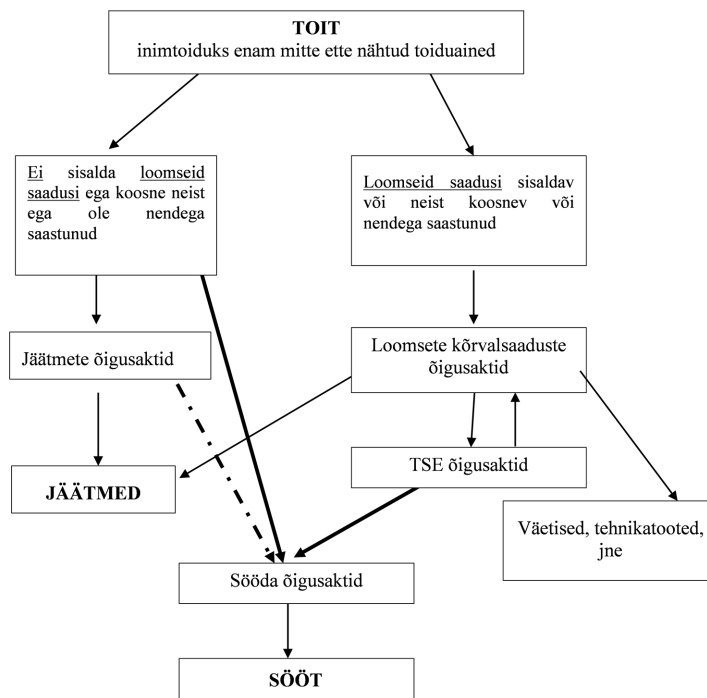
⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 999/2001, millega sätestatakse teatavate transmissiivsete spongiooside entsefalopaatiate vältimise, kontrolli ja likvideerimise eeskirjad (EÜT L 147, 31.5.2001, lk 1).

Kui tootja teatab, et teatav tootepartii ei ole ette nähtud söödana kasutamiseks, ei tohi käitleja seda väidet tarneahela hilisemas etapis muuta. Neid tooteid ei saa söödatarneahelasse hiljem suunata (määruse (EÜ) nr 183/2005 II lisa).

Joonis

Vooskeem toidust söödani

Selgitus: - - - -> eritingimused

2. PEATÜKK

ÜLDESKIRJAD

Määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 15 keelatakse lasta turule või anda toiduloomadele sööta, kui see ei ole ohutu. Määruse (EÜ) nr 767/2009 artiklis 4 laiendatakse seda põhimõtet kõikidele loomadele.

Vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 17 lõikele 1 peavad söödakäitlejad enda juhitava ettevõtte kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel tagama toidu ja sööda vastavuse nende tegevust reguleerivatele toidualaste õigusnormide nõuetele ning kontrollima kõnealuste nõuete täitmist.

Selliste asjaolude ja faktide kindlakstegemine, mille alusel võib käitlejale kriminaalkaristuse määrata ja/või ta tsiviilvastutusele võtta, on keeruline küsimus, mis sõltub liikmesriikide õigussüsteemide struktuurist. Lisateavet määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 17 lõike 1 tähenduse ja mõju kohta seoses toidutarneahelas vastutuse jagamisega saab üldisi toidualaste õigusnorme käsitleva määruse rakendamise juhiseist ⁽¹⁾.

Vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklile 18 peavad toidu- ja söödakäitlejad suutma kindlaks teha iga isiku, kellelt on tarnitud toit, sööt, toiduloom või aine, mis on ette nähtud toidu või sööda koostisse lisamiseks või mille lisamist eeldatakse. See jälgitavuse põhimõte tagab kogu toidutarneahela tervikluse.

⁽¹⁾ Juhis üldiseid toidualaste õigusnorme käsitleva määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklite 11, 12, 14, 17, 18, 19 ja 20 rakendamise kohta (https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/gfl_req_implementation-guidance_et.pdf, lk 12).

3. PEATÜKK

TOIT, MIS EI SISALDA LOOMSEID SAADUSI EGA OLE ENAM ETTE NÄHTUD INIMTOIDUKS**3.1. Toit, mis ei koosne loomsetest saadustest, ei sisalda neid ega ole nendega saastunud, ja jäätmeid käsitlevad õigusaktid**

Kui toidutootmise protsessis saadud tooted ja toiduained, mis ei koosne loomsetest saadustest, ei sisalda neid ega ole nendega saastunud, ei ole enam ette nähtud inimtoiduks (st äravisatav toit), võivad need muutuda jäätmeteks või leida kasutust söödana. Nagu nähtub järgnevatest punktidest a ja b, tuleb eristada nelja olukorda:

a) toidu tootmisprotsessis tekkinud saadused, välja arvatud lõppsaadused:

paljudes toiduainetööstuse sektorites tekib tootmisprotsessi käigus kõrvalsaadusi, mida võib kasutada söödana, nt

päevalilleaseemnete purustamisel tekivad päevalilleaseemnekoogid,

jahu jahvatamisel saadakse nisuidusid,

suhkru tootmisel tekib suhkrupeedi melass,

tärglise tootmisel tekib tärglise hüdrolüsaatide kook,

loomseid saadusi mittesisaldavate pagari- ja kondiitritoodete tootmisel tekivad pagari- ja pastatööstuse kõrvalsaadused.

Sellistel toiduainetööstuse kõrvalsaadustel ei ole „kõlblik kuni“ või „parim enne“ kuupäeva, mida käsitletakse punktis 5.1, kuid nende suhtes kohaldatakse punktis 5.2 osutatud lähenemisviisi, mida kasutatakse toiduettevõttes põrandale kukkunud toidu puhul. Kõrvalsaadusi ei peeta jäätmeteks, kui need vastavad jäätmete raamdirektiivi⁽¹⁾ artiklis 5 sätestatud kumulatiivsetele kriteeriumidele. Kohustus tõendada pädevale asutusele, et konkreetse toote puhul on täidetud jäätmeteks liigitamata jätmise kriteeriumid, lasub asjaomasel toidukäitlejal.

Mõned riiklikud jäätmevaldkonna ametiasutused nõuavad, et toiduainetööstuse ettevõtjad esitaksid üksikasjalike selgitustega erisertifikaadi selle kohta, et konkreetne toode, mida nad söödaks tarnivad, vastab jäätmete raamdirektiivis sätestatud kriteeriumidele muuks kui jäätmeks liigitamise kohta. Selline sertifikaat on üleliigne, sest toidukäitleja, nt õlletehas, kust lähetatakse söödamaterjalina pärm, peab olema registreeritud ka söödakäitlejana ja on seega söödavaldkonna ametiasutuste täieliku kontrolli all;

b) valmistoiduained tootmisettevõtte ning hulgi- või jaemüügiettevõtte tasandil:

toidukäitleja võib ka otsustada, et toidutootmisettevõtte tasandi valmistoiduainet (nt suhkur, päevalilleõli, purunenud või deformeerunud küpsised) või turule lastud ning hulgi- ja jaemüügiettevõttesse tarnitud toitu (nt pagariärisse või supermarketisse tarnitud leiba) ei tohi enam inimtoiduks kasutada, vaid see tuleb pigem kasutusele võtta söödana. Isegi kui need tooted on ette nähtud kasutamiseks söödana, ei vasta nad jäätmete raamdirektiivis sätestatud kõrvalsaaduste kriteeriumidele. Seepärast kohaldatakse paljude liikmesriikide ametiasutused sellise toidu suhtes rangelt jäätmete raamdirektiivi nõudeid ja käsitlevad toidukäitleja otsust toidu kõrvaldamiseks toidutarneahelast kui toidu äraviskamist. Hea näide selle kohta on olukord, kus veokitele, millega

⁽¹⁾ Kõrvalsaadusena käsitlemise kriteeriumid toodete puhul, mida ei käsitata jäätmetena (käesoleva teatise lisas esitatud selgitav märkus):

- tekivad tootmisprotsessi lahutamatu osana;
- võimalus kasutada vahetult ilma igasuguse täiendava töötlemiseta peale selle, mis on üldine tööstustava;
- edasine kasutamine loomasöödana on kindel ning on kõigiti tagatud, et materjali kasutatakse sööda ohutust käsitlevate õigusaktide kohaselt;
- edasine kasutamine on seaduslik, st aine või eseme erikasutus vastab kõigile kehtivatele asjakohastele tootespetsiifilistele, keskkonna- ja tervisekaitse nõuetele.

veetakse mitteloomset toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, kuid on kavas suunata söödaahelasse (nt pakendatud küpsised), võidakse liikmesriikidevahelisel piiril määrata trahv jäätmete raamdirektiivi nõuetele mittevastavuse pärast, sest vastuvõttev liikmesriik käsitleb saadetist kui jäätmeid.

Nõue järgida mitteloomse toidu puhul jäätmeid käsitlevaid liidu õigusakte kuni toitu saab käsitada söödana, tekitab suure koormuse käitlejatele, kes kaaluvad sellise toidu tarnimist söödaahelasse. Kõnealune nõue võib takistada selliste toodete vaba liikumist siseturul, sest mõned liikmesriigid nõuavad, et transportimisel lähtutaks jäätmeid käsitlevatest liidu õigusaktidest, samas kui mujal kohaldatakse toidualaseid õigusakte. Jäätmete raamdirektiivi vaadatakse praegu läbi ja komisjoni ettepanekuga ⁽¹⁾ nähakse ette, et loomasöödaks ette nähtud mitteloomne toit jäetaks raamdirektiivi kohaldamisalast välja.

Käesoleva peatüki kohaselt kohaldatakse lõpptoodete suhtes punktis 5.1 osutatud lähenemisviise, mis hõlmavad „kõlblik kuni“ või „parim enne“ kuupäevi ning punktis 5.2 osutatud lähenemisviise, mida kasutatakse toiduettevõttes põrandale kukkunud toidu puhul.

Peatüki kokkuvõte

1. Nagu on osutatud käesoleva peatüki punktis a, ei pea toidutootjate mitteloomseid kõrvalsaaduseid käsitama automaatselt jäätmetena, vaid neid võib vahetult käsitada söödaalaste õigusaktide kohaselt.
2. Toidukäitlejad peavad tõendama, et käesoleva peatüki punktis a osutatud mitteloomsed kõrvalsaadused, mida nad lasevad söödana turule, ei ole jäätmed. Võttes arvesse, et toidukäitlejad, kes lasevad selliseid kõrvalsaadusi söödana turule, on registreeritud ka söödakäitlejatena, siis on üleliigne nõuda sertifikaadi esitamist muuks kui jäätmeteks liigitamise kriteeriumidele vastavuse kohta.
3. Tulevikus on võimalik, et söödana kasutamiseks ette nähtud mitteloomne materjal võidakse jäätmete raamdirektiivi kohaldamisalast välja arvata ning käesoleva peatüki punktis b osutatud valmistoiduaineid lubatakse kasutada söödana ilma, et need peaksid esmalt kuuluma jäätmeid käsitlevate õigusaktide kohaldamisalasse.
4. Kuni jäätmete raamdirektiivi ajakohastatud versiooni vastuvõtmiseni võib käesoleva peatüki punktis b osutatud valmistoiduainete suhtes, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, kohaldada liidu ja liikmesriikide jäätmeid käsitlevaid õigusakte, enne kui neid toiduaineid võib söödaks kasutada.

3.2. Nõuded mitteloomset toitu söödaahelasse tarnivatele toidukäitlejatele

Toidutarneahela ettevõtted, ⁽²⁾ kes tegelevad mitteloomse toidu tootmise, turustamise, hulgimüügi või jaemüügi, peavad olema registreeritud või heaks kiidetud vastavalt toiduhügieeni määrusele (EÜ) nr 852/2004 ⁽³⁾. Liidu loetelu liikmesriikides heakskiidetud toiduettevõtete kohta on avaldatud aadressil:

http://ec.europa.eu/food/safety/biosafety/food_hygiene/eu_food_establishments_en.

Selliste toiduettevõtete loetelusid, kes ei pea taotlema luba, vaid üksnes oma tegevuse registreerima, haldavad liikmesriikide pädevad asutused.

3.2.1. Nõuded tooteid söödaks või taaskasutamiseks ettenähtud jäätmetena tarnivatele käitlejatele

Käitleja võib toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, pakkuda kui

— sööta (punkti 3.1 alapunktis a osutatud kõrvalsaadused ning pärast jäätmete raamdirektiivi uue versiooni vastuvõtmist ja rakendamist ka punkti 3.1 alapunktis b osutatud tooted);

⁽¹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ jäätmete kohta: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52015PC0595>.

⁽²⁾ Määruses (EÜ) nr 178/2002 on sätestatud, et söödasektor on toidutarneahela lahutamatu osa.

⁽³⁾ Määruse (EÜ) nr 852/2004 artiklis 6 on sätestatud, et iga toidukäitleja asutamisel tuleb see pädevas asutuses registreerida. Registreerimise eesmärk on anda liikmesriikide pädevatele asutustele teada, kus ettevõtte asub ja milline on tema tegevus, et asutus saaks vajaduse korral ettevõtet ametlikult kontrollida.

— taaskasutamiseks ettenähtud jäätmeid (punkti 3.1 alapunktis b osutatud lõpptooted).

a) Loomasöödaks ettenähtud tooted

Määrusega (EÜ) nr 183/2005 on kehtestatud selliste söödakäitlejate tegevusalad, mis tuleb vastavalt artiklile 9 registreerida. Söödakäitleja peab tagama, et järgitakse kõiki asjakohaseid söödaalaste õigusaktide sätteid, näiteks söödahügieeni eeskirju ning saasteainete jääkide piirnorme ja märgistust. Söödakäitlejad, keda määruse (EÜ) nr 183/2005 artikli 5 lõige 1 ei hõlma (esmased tootjad), peavad kohaldama kõnealuse määruse II lisa ning koostama ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide kava. Üldiselt ⁽¹⁾ peab käitleja, kes sööda turule laseb, olema registreeritud söödakäitlejana.

Toidukäitlejaid, kes lasevad liidu turule toidu tootmisprotsessis tekkinud kõrvalsaadusi, millele on osutatud punkti 3.1 alapunktis a, võib käsitada söödakäitlejatena ja nad peavad tagama vastavuse söödaalaste õigusaktide nõuetele, sealhulgas registreerima end söödakäitlejana.

b) Tooted, mis on taaskasutatavad jäätmed

Mitteloomseid valmistoiduaineid, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja millele on osutatud punkti 3.1 alapunktis b, võib kuni jäätmete raamdirektiivi uue versiooni vastuvõtmiseni ja rakendamiseni käsitada taaskasutatavate jäätmetena. Seega peavad toidukäitlejad järgima riiklikku korda, kui nad tarnivad sellised tooted söödaahelasse. Kui mitteloome toit, mis on ette nähtud kasutamiseks söödana, ei kuulu enam jäätmeid käsitlevate ELi ja siseriiklike õigusaktide kohaldamisalasse, võib toidu suunata otse söödaahelasse. Näiteks tahkunud pakendatud ⁽²⁾ leiva puhul supermarketis: kui supermarket laseb sellise leiva turule kui nõuetele mittevastava (vt punkt 6.2) sööda (st endise toiduna vastavalt punktis 1.2 esitatud määratlusele) nimetuse all pagari- ja pastatoodete valmistamisel saadavad tooted (söödamaterjalide kataloogi kanne 13.1.1), on supermarket söödakäitleja ning peab tagama vastavuse söödaalaste õigusaktide nõuetele, sealhulgas registreerima end söödakäitlejana.

3.2.2. Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu söödana kasutuse suurendamise meetmed

Nõue, mille kohaselt peab juba toidukäitlejana registreeritud ettevõtja registreerima end ka söödakäitlejana ja vastutama seega kõigi söödaohutusnõuete täitmise eest, kui tal on kavas tarnida toiduainet söödaahelasse, võib takistada toiduainete jaemüügiga tegelevatel väikeettevõtjatel seda teha. Võttes arvesse eesmärki suurendada sellise toidu söödana kasutamist, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, on toidukäitlejate halduskoormuse vähendamiseks kaks võimalust:

a) toetada toidukäitlejaid söödaalaste õigusaktide järgimisel:

kooskõlas söödahügieeni määruse artikliga 22 võib koostada suunised toiduainete jaemüüjate jaoks, kes suunavad loomasöödaks toiduained, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks; nende suuniste eesmärk on aidata ettevõtjatel järgida söödaalaste õigusakte (ohutusmeetmed, märgistamine, saasteainete piirnormid). Lisaks võivad sidusrühmade ühendused pakkuda toiduainete jaemüüjatele abi lihtsustatud ja kohandatud ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide kava väljatöötamiseks söödakäitlejate jaoks;

⁽¹⁾ Komisjon algatas projekti, et koostada juhised, milles käsitletakse muu hulgas ka söödaahela alguspunkti küsimust. Selle dokumendi eesmärk on töötada välja süsteem, mis aitaks teha vahet toidul ja söödal ning vältida liigset halduskoormust, tagades samal ajal söödaahela terviklikkuse (suunised määruse (EÜ) nr 183/2005 (millega kehtestatakse söödahügieeni nõuded), teatavate sätete rakendamiseks).

⁽²⁾ Määruse (EÜ) nr 767/2009 III lisas on loetletud toidu- ja söödatööstusest pärit toodete pakendid ja pakendite osad, mille turulelaskmine või kasutamine loomasöödaks ette nähtud materjalil on keelatud.

b) toidukäitleja laseb asjaomased tooted turule kui toidu:

toiduainete jaemüüjad, kes on vastavalt määrusele (EÜ) nr 852/2004 registreeritud või heaks kiidetud, lasevad toidu turule kooskõlas toidualaste õigusnormide sätetega, pakkudes seda söödakäitlejatele, kes koguvad toidu kokku, et lasta see töödelda söödaks või töötlevad ise toidu söödaks⁽¹⁾. Söödaahela alguses on käitleja, kes toidu vastu võtab. See söödakäitleja vastutab söödaalaste õigusnormide järgimise eest. Eespool esitatud näites tarnib supermarket söodatootjale tahkunud leiba. Toidukäitleja ei pea end registreerima määruse (EÜ) nr 183/2005 alusel, sest toode, mida ta tarnib on endiselt toit (st kohaldatakse toidualaseid õigusakte), mitte veel sööt. Lisaks ei saa tahkunud leiba toimetada otse põllumajandustootjatele loomade söötmiseks, sest ilma täiendava töötlemiseta ei saa leiba söödana kasutada.

Peatüki kokkuvõte

5. *Kuni jäätmete raamdirektiivi uut versiooni ei ole vastu võetud ja rakendatud, võib mitteloomset toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, suunata söödaahelasse kui taaskasutatavaid jäätmehäki kooskõlas liidu ja siseriiklike õigusaktidega, milles selliseid jäätmehäki käsitletakse.*
6. *Juhised toidukäitlejatele, kes tarnivad söödaks mitteloomset toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, leevendaksid nende koormust ja aitaksid järgida söödaalaste õigusaktide eeskirju.*
7. *Toidu jaemüüjad ei pea olema registreeritud söödakäitlejatena, kui nad tarnivad asjaomased tooted toiduna söödakäitlejale, kes selle söödaks töötleb.*

4. PEATÜKK

TOIT, MIS SISALDAB LOOMSEID SAADUSI NING EI OLE ENAM ETTE NÄHTUD INIMTOIDUKS

4.1. Toit, mis koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud

Toitu, mis koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud, ei tohi kohe kasutada sööda valmistamiseks. Esmalt peab sellise toidu suhtes kohaldama alati loomsete kõrvalsaaduste määruse sätteid. Selles määruses eristatakse selgelt loomset toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks kas ärilistel kaalutlustel, tootmis- või pakendamise defektide või muude puuduste tõttu (st äravisatav toit) ja toidujäätmeid. Kuna loomse materjali miinimumsisaldust ei ole määratud, kuulub kogu toit, mis koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud, loomsete kõrvalsaaduste suhtes kehtivate õigusaktide kohaldamisalasse.

Toidukäitleja, kes otsustab tarnida loomset toitu söödaks, jäetakse välja jäätmehäki raamdirektiivi kohaldamisalast (artikli 2 lõike 2 punkt b) ning tema suhtes kohaldatakse kontrolle, mis on sätestatud loomseid kõrvalsaadusi käsitlevates õigusaktides.

Loomsed kõrvalsaadused, mis on saastunud jäätmehäki, mille suhtes kohaldatakse raamdirektiivi⁽²⁾ kohaseid kontrolle, tuleb deklareerida 1. või 2. kategooria materjalina ja loomsete kõrvalsaaduste määruse kohaselt ei tohi need hilisemal etapil söödaahelasse sattuda.

Vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 10 punktile e liigitatakse loomsed kõrvalsaadused, mis on tekkinud inimtoiduks ette nähtud toodete valmistamisel (sh rasvatustatud kondid, kõrned ning piima töötlemisel tekkinud tsentrifuugimis- või separeerimisette) 3. kategooria materjaliks (sööt).

⁽¹⁾ See toit erineb punktis 1.2 määratletud endisest toidust, sest toidu turule laskmise eest vastutav käitleja ei taga, et toit ei ole söödana kasutamise korral tervisele ohtlik.

⁽²⁾ Pakendimaterjali või selle jääkide esinemisel kohaldatakse punkti 6.2.

Vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 10 punktile f liigitatakse loomseid saadusi sisaldav toit, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks kas ärilistel kaalutlustel, tootmis- või pakendamisdefektide või muude puuduste tõttu, mis ei ohusta inimeste ega loomade tervist, 3. kategooria materjaliks. Loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 10 punktis f nimetatud 3. kategooria materjal tarnitakse tavaliselt loomseid kõrvalsaadusi töötlevale tehasse kas koos või segunenuna ümbriste ja pakenditega, mis mõlemad on jäätmed. Ümbrised ja pakendid eraldatakse loomsetest kõrvalsaadustest alles 3. kategooria loomsete kõrvalsaaduste töötlemise ettevõttes. Jäätmete ja loomsete kõrvalsaaduste segu ei pea tingimata liigitama 2. ega isegi 1. kategooria materjaliks.

Vastavalt käesoleva teatise punktile 4.3 on loomse toidu suhtes, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja tarnitakse söödaks, kehtestatud teavad käitlemisnõuded ja kasutuspiirangud.

4.2. Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toitu tarnivate toidukäitlejate registreerimine

Kõik käitlejad, kes tegelevad mis tahes etapis loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tootmise, transpordi, käitlemise, töötlemise, ladustamise, turulelaskmise, turustamise, kasutamise või kõrvaldamisega, tuleb registreerida vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määruse artiklile 23, välja arvatud juhul, kui need käitlejad on juba heaks kiidetud vastavalt selle määruse artiklile 24. Loomsete kõrvalsaaduste määruse kohaselt registreeritud või heaks kiidetud käitiste, üksuste ja ettevõtete loetelu on avaldatud aadressil

http://ec.europa.eu/food/safety/animal-by-products/approved-establishments_en.

Vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 23 lõikele 4 ei nõuta loomsete kõrvalsaaduste tootmise ettevõtte registreerimist, kui see on juba heaks kiidetud või registreeritud vastavalt määrusele (EÜ) nr 852/2004 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 853/2004⁽¹⁾. Kõnealune erand ei vabasta käitlejaid kohustuselt taotleda heakskiitu loomsete kõrvalsaaduste määruse kohaselt, kui nad teostavad kõnealuse määruse artiklis 24 kirjeldatud tegevusi.

Söödaks ettenähtud töödeldud loomseid kõrvalsaadusi võib tarnida ainult määruse (EÜ) nr 183/2005 kohaselt registreeritud või tunnustatud söödakäitlejatele.

4.3. Inimtoiduks enam mitte ette nähtud loomse toidu töötlemisnõuded ja kasutuspiirangud

Loomsete kõrvalsaaduste määrusega ja transmissiivseid spongioosid entsefalopaatiaid käsitleva määrusega on kehtestatud ranged eeskirjad, millega piiratakse loomsetest saadustest koosneva, neid sisaldava või nendega saastunud toidu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, võimalikku kasutamist söödana, olenevalt toidus sisalduvast loomsest materjalist. Näiteks ei tohi põllumajandusloomade, välja arvatud karusloomade söödana kasutada mäletsejaliste valke sisaldavat toitu (v.a piim/piimatooted või sulatatud rasvad). Kala sisaldavaid toiduaineid ei tohi kasutada söödana, vaid neist võib täiendada töötlemisega toota kalajahu. Mäletsejalistest tohib kalajahu sööta ainult võõrutamata mäletsejalistele. Toiduainete töötledajad peavad tagama inimtoiduks enam mitte ette nähtud loomset materjali sisaldava toidu partiide eraldatuse vastavalt sellele, kas see on/ei ole kõlblik söödaahela jaoks või on kõlblik ainult mõne liigi puhul. Tootjad peavad tagama nõuetekohase töötlemise ja märgistamise, et lõppkasutus oleks inimeste ja loomade tervisele ohutu ning vastavuses loomsete kõrvalsaaduste määrusega ja transmissiivseid spongioosid entsefalopaatiaid käsitleva määrusega.

Loomatervise kaitseks sisaldavad transmissiivseid spongioosid entsefalopaatiaid käsitlev määrus ja loomsete kõrvalsaaduste määrus töötlemisnõudeid ja piiranguid sellise sööda kasutamiseks, mis on valmistatud inimtoiduks enam mitte ette nähtud loomsest toidust. Mitmed loomsed tooted võivad olla inimtoiduks ohutud, kuid loomatervisele ohtlikud. Näiteks võivad need sisaldada patogeene, mis põhjustavad suu- ja sõrataudi, sigade klassikalist katku või sigade Aafrika katku. Lisaks sisaldab transmissiivseid spongioosid entsefalopaatiaid käsitlev määrus nn täielikku söödakeeldu, millega keelatakse (mõne piiratud erandiga) töödeldud loomsete valkude söötmise põllumajandusloomadele, et vältida BSE ringlust söödaahela kaudu. Seega ei saa mitmeid inimtoiduks kõlblikke loomseid tooteid kasutada söödana ilma täiendava töötlemiseta või tuleb need osaliselt söödaahelast välja jätta.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad (ELT L 139, 30.4.2004, lk 55).

Toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja sisaldab mäletsejalistelt saadud valke (v.a piimatoodete valgud), ei tohi sööta ühelegi põllumajandusloomale, välja arvatud karusloomad. Sel põhjusel on karusloomade sööt ja lemmikloomatoitu ainsad, milles on lubatud kasutada kõrvaldatud toitu, mis sisaldab mäletsejalistelt saadud valke (v.a piimatoodete valgud). Siiski on lubatud anda põllumajandusloomale sööta, mille valmistamiseks on kasutatud toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja on töödeldud loomsete kõrvalsaaduste määrase kohaselt mäletsejalistelt saadud sulatatud rasvaks, mis ei sisalda lahustumatuid lisandeid rohkem kui 0,15 %.

Äravisatava loomse toidu töötlemise ja turule laskmise nõuded on sätestatud määruse (EL) nr 142/2011 X lisas.

Loomsete kõrvalsaaduste määrase artikli 10 punktides a–m osutatud 3. kategooria materjale võib kasutada põllumajandusloomade sööda tootmiseks, kui neist valmistatakse töödeldud loomset valku või sulatatud rasva vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 142/2011⁽¹⁾ X lisale.

Toorest lihast valmistatud lemmikloomatoitu tohib turule lasta kooskõlas loomsete kõrvalsaaduste määrase artikliga 35 ja määruse (EL) nr 142/2011 XIII lisas sätestatud nõuetega.

Endist toitu võib kasutada karusloomade sööda tootmiseks, mis lastakse turule vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrase artiklile 36.

Teatavaid 3. kategooria materjale, mis on loetletud määruse (EL) nr 142/2011 X lisa 10. jaos, võib turule lasta põllumajandusloomade söödana ilma täiendava töötlemiseta tingimusel, et materjal:

- on pärit EList;
- on läbinud määruse (EÜ) nr 852/2004 artikli 2 lõike 1 punktis m või määruses (EL) nr 142/2011 määratletud töötamise;
- ei ole kokku puutunud mitte ühegi teise 3. kategooria materjaliga ja
- rakendatud on kõiki ettevaatusabinõusid, et hoida ära materjali saastumine.

Määruse (EL) nr 142/2011 X lisa II peatüki 4. jao II osa kohaselt võib pädev asutus lubada töödelda, kasutada ja ladustada piima, piimapõhiseid tooteid ja piimasaadusi (v.a tsentrifuugimis- või separeerimisest), mis on 3. kategooria materjalid ja millele on osutatud loomsete kõrvalsaaduste määrase artikli 10 punktis e, ning piima, piimapõhiseid tooteid ja piimasaadusi, millele on osutatud kõnealuse määrase artikli 10 punktides f ja h. Näiteks, võib pädev asutus lubada turustada piimapõhiseid tooteid otse teatavatele loomakasvatajatele.

Lisaks võib pädev asutus vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrase artiklile 18 lubada oma territooriumil koguda 2. ja 3. kategooria materjale ning kasutada neid looma- ja tsirkusloomade, roomajate ja röövlindude (v.a looma- või tsirkusloomad), karusloomade, metsloomade, tunnustatud koerakasvanduste või ajukoerte, varjupaiga koerte ja kasside ning kalapüügil söödana kasutatavate tõukude ja usside söödana.

Järgnevas tabelis⁽²⁾ on kokkuvõtlikult esitatud sööda lubatud kasutusala ja inimtoiduks enam mitte ette nähtud loomseid materjale sisaldava toidu nõutav töötlemisviis vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrasele ja transmissiivseid spongiooside entsefalopaatiaid käsitlevale määrasele (1.10.2017 seisuga).

(1) Komisjoni 25. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 142/2011, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1069/2009, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad, ja nõukogu direktiivi 97/78/EÜ seoses teatavate selle direktiivi alusel piiril toimuvast veterinaarkontrollist vabastatud proovide ja näidistega (ELT L 54, 26.2.2011, lk 1).

(2) Tabelit tuleks lugeda vasakult paremale järgmiselt: tabeli esimeses veerus nimetatud tooteid võib kasutada ilma täiendava töötlemiseta lemmikloomatoitu ja karusloomasööda valmistamiseks (Jah/Ei teises veerus), vastavalt loomseid kõrvalsaadusi käsitlevatele õigusaktidele tuleb tooteid täiendavalt töödelda, kui neid kasutatakse muude põllumajandusloomade kui karusloomade söödaks (Jah/Ei kolmandas veerus) või lemmikloomatoiduks (kui teises veerus oli märgitud „Ei“). Neljandas veerus on märgitud piirangud toodete kasutamiseks muude põllumajandusloomade kui karusloomade söödana. Lahtrite kujundus: mida tumedam taust, seda suurem on kasutuspiirang.

Inimtoiduks enam mitte ette nähtud ja loomsetest saadustest koosnev, neid sisaldav või nendega saastunud toit ⁽¹⁾ :	Võib kasutada ilma täiendava töötlemiseta lemmikloomatoidu või karusloomade sööda tootmiseks:	Tuleb täiendavalt töödelda vastavalt loomseid kõrvalsaadusi käsitlevatele õigusaktidele, et kasutada muude põllumajandusloomade kui karusloomade söödana:	Lubatud kasutada järgmiste loomade söödana:
<ul style="list-style-type: none"> — piim, piimapõhised tooted ja piimasaadused — munad ja munatooted — mesi — sulatatud rasvad — mittemäletsejalistelt saadud želatiin/kollageen tingimusel, et loomne materjal <ul style="list-style-type: none"> — on pärit liidust; — on läbinud toiduhügieeni õigusaktide kohase töötlemise. 	JAH	EI	Kõik loomad
<ul style="list-style-type: none"> — piim, piimapõhised tooted ja piimasaadused — munad ja munatooted — mesi — sulatatud rasvad — mittemäletsejalistelt saadud želatiin/kollageen, kui loomset materjali EI ole töödeldud (nt munad, toorpiim, mesi, tooreid mune sisaldav tiramisü jne) või kui see on pärit kolmandatest riikidest.	EI	JAH	Kõik loomad
Kala või kalatooted	EI	JAH	Mittemäletsejalised põllumajandusloomad, sh vesiviljelusloomad, lemmikloomad ja karusloomad
Mittemäletsejalistelt saadud liha	JAH	JAH	Vesiviljelusloomad, lemmikloomad ja karusloomad
Mittemäletsejalistelt saadud liha- ja veretooted	JAH, teatavatel tingimustel	JAH	Vesiviljelusloomad, lemmikloomad ja karusloomad

⁽¹⁾ Kui äravisatav toit sisaldab tabelis märgitud mitmesugustesse kategooriatesse kuuluvaid loomseid tooteid või on nendega saastatud, kohaldatakse rangemaid eeskirju.

Inimtoiduks enam mitte ette nähtud ja loomsetest saadustest koosnev, neid sisaldav või nendega saastunud toit ⁽¹⁾ :	Võib kasutada ilma täiendava töötlemiseta lemmikloomatoidu või karusloomade sööda tootmiseks:	Tuleb täiendavalt töödelda vastavalt loomseid kõrvalsaadusi käsitlevatele õigusaktidele, et kasutada muude põllumajandusloomade kui karusloomade söödana:	Lubatud kasutada järgmiste loomade söödana:
Mäletsejalistelt saadud želatiin, kollageen või liha	JAH	Ei kohaldata	Lemmikloomad ja karusloomad
Mäletsejalistelt saadud lihatooted	EI	Ei kohaldata	Lemmikloomad ja karusloomad

4.4. Transport

Määruste (EÜ) nr 178/2002 ja (EÜ) nr 852/2004 koostoimes peab toitu ja loomseid kõrvalsaadusi transportima üksteisest eraldi selleks ette nähtud konteinerites/veokites. Loomseid kõrvalsaadusi tuleb transportida transpordivahendis, mis on tunnustatud või registreeritud vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrusele, ja saadetisega peab olema kaasas kaubadokument.

Peatiiki kokkuvõte

8. *Toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja mis koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud, ei tohi kasutada vahetult sööda valmistamiseks, vaid seda tuleb alati kõigepealt käidelda vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrusele.*
9. *Kõik käitlejad, kes tegelevad mis tahes etapis loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tootmise, transpordi, käitlemise, töötlemise, ladustamise, turulelaskmise, turustamise, kasutamise või kõrvaldamisega, tuleb registreerida vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määrusele.*
10. *Toidu suhtes, mis koosneb loomsetest saadustest, sisaldab neid või on nendega saastunud ja mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks vaid loomasöödaks, on kehtestatud teatavad töötlemisnõuded ja kasutuspiirangud.*

5. PEATÜKK

TOIT, MILLE „KÕLBLIK KUNI“ VÕI „PARIM ENNE“ KUUPÄEV ON MÖÖDAS, JA TOIDUETTEVÖTTES PÕRANDALE KUKKUNUD TOIT

5.1. Toit, mille „kõlblik kuni“ või „parim enne“ kuupäev on möödas

Toiduainete kuupäevamärgistuse nõuded on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1169/2011 ⁽²⁾. Selle määruse artikli 24 lõike 1 kohaselt on kiiresti riknevatel toiduainetel „kõlblik kuni“

⁽¹⁾ Kui äravisatav toit sisaldab tabelis märgitud mitmesugustesse kategooriatesse kuuluvaid loomseid tooteid või on nendega saastatud, kohaldatakse rangemaid eeskirju.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnustatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT L 304, 22.11.2011, lk 18).

kuupäev. „Kõlblik kuni“ või „parim enne“ kuupäeva (st toote säilimisaja) määrab kindlaks toidukäitleja võttes arvesse ohutust, kvaliteeti ja turustustingimusi. Mõne toidu (nt värsked puuviljad) ja mitteriknevate toiduainete (nt sool, suhkur, äädikas) puhul puudub kohustus „parim enne“ kuupäeva märkimiseks. Ainus toiduainekategooria, mille puhul on kuupäeva märkimine reguleeritud ELi õigusaktidega, on toidumunad ⁽¹⁾.

„Parim enne“ kuupäeva ületanud toidu ulatuslikumat kasutamist söödana takistab teatavates liikmesriikides asjaolu, et kui toit sisaldab loomseid tooteid, liigitavad pädevad asutused selle automaatselt

— 2. kategooria materjaliks vastavalt loomsete kõrvalsaaduste määruse artiklile 9, mis välistab toidu kasutamise söödana, või

— jäätmeteks (kui need ei sisalda loomseid tooteid, mis välistaks nende kasutamise söödana), mida tuleb käidelda kooskõlas jäätmeid käsitlevate õigusaktidega, enne kui need saab töödelda söödaks.

„Parim enne“ kuupäev on pigem kvaliteedi- kui ohutusstandard. Ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide kava kohaselt peaks vastutav söödakäitleja iga juhtumi puhul üksikhaaval kontrollima, kas esineb oht inim- või loomatermisele. Kui ohtu ei ole, võib toitu kasutada söödana.

„Kõlblik kuni“ kuupäeva määratlus on esitatud määruse (EL) nr 1169/2011 artikli 24 lõikes 1:

— „Toitude puhul, mis mikrobioloogiliselt kiiresti riknevad ning võivad seetõttu lühikese ajaga muutuda inimese tervisele otseselt ohtlikuks, tuleb minimaalse säilimisaja tähtpäev asendada tarvitamise tähtpäevaga. Pärast tarvitamise tähtpäeva möödumist ei loeta toitu vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 14 lõigetele 2–5 enam ohutuks.“

— Selle sätte eesmärk on selgitada, et pärast „kõlblik kuni“ kuupäeva möödumist ei tohi toitu enam liidu turule lasta, sest sellise toidu tarbimine võib olla inimestele ohtlik. Kuna määruse (EL) nr 1169/2011 artikli 24 lõikes 1 on osutatud määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklile 14, milles sätestatakse toiduohutuse üldnõuded ja mitte artiklile 15, milles sätestatakse söödaohutuse nõuded, siis võib toitu, mis ei sobi enam inimtoiduks, siiski kasutada põllumajandusloomade sööda tootmiseks.

— Toit, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja mis sisaldab loomseid saadusi, peab vastama loomsete kõrvalsaaduste määrusele. Nimetatud määruse artikli 14 punkti d kohaselt ei tohi söödana kasutada 3. kategooria materjali, mis on lagunenu või riknenud nii, et see põhjustab vastuvõetamatut ohtu inim- või loomatermisele. Määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 15 kohaselt on keelatud lasta turule või anda toiduloomadele sööta, mis ei ole ohutu. Määruse (EÜ) nr 767/2009 artikliga 4 on laiendatud seda põhimõtet kõikidele loomadele.

— Vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 17 lõikele 1 peab söödakäitleja enda juhitava ettevõtte kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel tagama toidu ja sööda vastavuse nende tegevust reguleerivatele toidualaste õigusnormide nõuetele ning kontrollima kõnealuste nõuete täitmist. Kui käitleja ei suuda tagada vastavust loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 10 punktile f („... ei ohusta inimeste ega loomade tervist“) või tagada 3. kategooria materjali kokku kogumist ja söödaks töötlemist ilma, et toimuks saastumist 2. kategooria materjaliga, nagu on osutatud loomsete kõrvalsaaduste määruse artikli 9 punktis g, tuleb kogu partii liigitada 2. kategooria materjaliks (ei sobi kasutamiseks söödana).

⁽¹⁾ Munadele, mida turustatakse A-klassi värskete munadena (toidumunad), tuleb märkida „parim enne“ kuupäev. See on ette nähtud komisjoni 23. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 589/2008 (milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad munade turustamise kohta) (ELT L 163, 24.6.2008, lk 6) artikliga 12. Määruses (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erireeglid (III lisa X jao 1. peatüki punkt 3), on lisaks täpsustatud, et munad tuleb tarbijale tarnida hiljemalt 21 päeva jooksul pärast munemist.

5.2. Toiduettevõttes põrandale kukkunud toit

Mõned toidukäitlejad on andnud teada, et toitu käsitatakse automaatselt (ära visatavate) jäätmetena, kui see on toiduettevõttes põrandale kukkunud. See võib olla mõistlik inimtoidu, kuid mitte loomasööda puhul. Kontakt põrandaga ei tohiks välistada maha kukkunud materjali kasutamist söödaks, kui tootja rakendab järgmisi meetmeid:

- hoiab põranda puhtana;
- väldib mikrobioloogilist, keemilist või füüsilist saastumist ning
- kasutab asjakohast varustust põrandale kukkunud toidu kokku kogumiseks.

Need meetmed, mis on osa käitleja kohustuslikust ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide kavast, peavad olema kindlaks määratud, hinnatud ja piisavad ning käsitlema eelkõige kirjeldatud materjalide kasutamist söödana ahela hilisemas etapis. Loomne toit, mis on tunnistatud inimtoiduks kõlbmatuks selles esinevate võõrkehade tõttu, tuleb liigitada 2. kategooria materjaliks, mida ei tohi anda põllumajandusloomadele, välja arvatud karusloomadele. Sööta turule viivad söödakäitlejad peavad loomulikult endiselt tagama, et sööt on veatu, ehtne, tõeline, eesmärgiks sobiv ja turustamiskõlbliku kvaliteediga.

Peatüki kokkuvõte

11. *Toitu, mille „parim enne“ kuupäev on möödas, võib kasutada söödaks, tingimusel et see vastab söödaalastes õigusaktides sätestatud ohutusnõuetele ja on loomseid saadusi sisaldava toidu puhul kooskõlas loomsete kõrvalsaaduste määruse sätetega.*
12. *„Kõlblik kuni“ tähtaja ületanud toidu kasutamine söödana ei tohiks olla automaatselt välistatud. Kui söödakäitleja tagab, et „kõlblik kuni“ tähtaja ületanud toit ei ole ohtlik looma- ja inimtervisele, tuleks see lubada söödaahelasse.*
13. *Kui teatavad tingimused on täidetud, siis ei pea toiduettevõttes põrandale kukkunud materjale automaatselt ära viskama ning ohu puudumisel looma- ja inimtervisele võib neid materjale kasutada söödana.*

6. PEATÜKK

SÖÖDA TURULELASKMINE

Lisaks loomsete kõrvalsaaduste määruses 3. kategooria materjali kohta sätestatud nõuetele kohaldatakse vastavalt määrusele (EÜ) nr 767/2009 sellise toidu suhtes, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, kuid mida kasutatakse loomasöödaks, järgmisi nõudeid:

6.1. Märgistamine ja pakendamine

Kuna endist toitu käsitatakse söödamaterjalina, kohaldatakse selle turule laskmisel määruse (EÜ) nr 767/2009 4. peatüki sätteid, milles käsitletakse välimust, märgistamist ja pakendamist. Lahtise söödamaterjali partiide puhul võib märgistusandmed esitada kaubaveo saatedokumentides. Saatedokumentides esitatav teave hõlmab sööda märgistusandmeid, mitte andmeid, mis võivad olla esitatud toidu märgistusel.

Määruse (EL) nr 1169/2011 artikli 8 lõikega 8 on tarnete puhul toidukäitlejalt toidukäitlejale ette nähtud erand märgistamise üldnõuetest, kuid määrusega (EÜ) nr 767/2009 ei ole sätestatud erandit tarnete puhul ühelt söödakäitlejalt teisele, kes ei ole lõpptarbija (loomapidaja).

6.2. Kasutuspiirangud

Endist toitu, mis on koos pakendimaterjaliga (määruse (EÜ) nr 767/2009 III lisa) ja liigselt keemiliselt (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/32/EÜ⁽¹⁾) või mikrobioloogiliselt⁽²⁾ saastunud, on keelatud otse söödana kasutada. Selline söödämaterjal loetakse nõuetele mittevastavaks söödaks. Määruse (EÜ) nr 767/2009 artikli 20 kohaselt peab selliste toodete märgistusel olema selgelt märgitud, et neid ei saa söödana kasutada ilma eelneva töötlemiseta või saastest puhastamata. Kõnealuse määruse VIII lisa kohaselt peab märgistusele olema märgitud ka sööda nõuetele vastavuse tagamiseks vajalik töötlus, nt pakendimaterjali eemaldamine või saastest puhastamine.

Peatüki kokkuvõte

14. *Endise toidu suhtes kohaldatakse sööda märgistamise üldnõudeid. Toidu märgistusel esitatud teave ei pruugi tagada vastavust nimetatud nõuetele ega ole sel eesmärgil sobilik.*
15. *Sellise toidu märgistusele, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks ja ei vasta söödaohutuse õigusaktidele (st nõuetele mittevastav sööt), peab olema selgelt märgitud, et seda tohib söödana kasutada ainult pärast piisavat töötlemist.*

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. mai 2002. aasta direktiiv 2002/32/EÜ loomatoidus leiduvate soovimatute ainete kohta (EÜT L 140, 30.5.2002, lk 10).

⁽²⁾ 1. või 2. kategooria materjaliks liigitatud loomsete kõrvalsaaduste kategooriat ei saa muuta kõrvalsaaduste saastest puhastamise või detoksifitseerimisega.

LISA

Selgitav märkus selle kohta, kuidas kohaldada jäätmete raamdirektiivi artiklis 5 sätestatud kõrvalsaadusi käsitlevaid kriteeriume toidutööstuse toodete puhul, mis sisaldavad loomseid tooteid, koosnevad neist või on nendega saastunud (lähitult komisjoni teatisest KOM(2007) 59 (lõplik)).

1. *Aine või eseme edasine kasutamine on kindel*

Kui sellistest ainetest soovitakse valmistada sööta (tingimusel, et neil on teatavad omadused, mis võimaldavad neist sööta valmistada), tuleb neid aineid käsitada söödana ja integreerida toidutarneahela jälgitavussüsteemi.

2. *Ainet või eset võib kasutada vahetult ilma igasuguse täiendava töötlemiseta peale selle, mis on üldine tööstustava*

Üldine tööstustava hõlmab kõiki töötlemisviise, mida tootja võib sellise toote puhul rakendada, näiteks:

- materjalide filtrimine, pesemine või kuivatamine,
- edasiseks kasutamiseks vajalike materjalide lisamine või
- kvaliteedi kontrollimine.

Tavaliselt taaskasutamistoiminguna käsitatavat töötlemist ei saa pidada üldiseks tööstustavaks. Mõnda sellist töötlustappi saab korraldada tootja tootmiskohas, mõnda järgmise kasutaja juures ja mõnda vahendaja juures tingimusel, et selline töötlemine on tootmise lahutamatu osa. Töötledjad peavad sellise toidu töötlemisel, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, kohaldama söödamaterjalide kataloogis loetletud töötlemisviise, mis vastavad üldtunnustatud ja heakskiidetud tööstustavadele.

3. *Aine või ese on toodetud tootmisprotsessi lahutamatu osana*

Kuna tööstuslikus tootmises toimub üha suurem spetsialiseerumine, siis võib materjale käsitada kõrvalsaadusena ka juhul, kui töötlemine (nt kuivatamine, rafineerimine, pesemine) toimub väljaspool tootmiskohta. Segasööda tootmisel toidust, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, ei ole vaja täiendavat taaskasutamisprotsessi. Ettevõtjad, kes töötlevad toitu, mis ei ole enam ette nähtud inimtoiduks, (söödakäitlejad) koguvad materjali kokku ja käitlevad seda kui sööda toorainet, tagades eesmärgipärase tootmisprotsessi.

4. *Edasine kasutamine on seaduslik, st aine või ese vastab konkreetse kasutamise osas kõigile asjakohastele toodetele esitatavatele ning keskkonna- ja tervisekaitseüldetele ning ei avalda lõppkokkuvõttes ebasoodsat mõju keskkonnale ega inimtervisele*

Inimtoiduks enam mitte ette nähtud toidu edasise kasutamise suhtes loomasöödana kohaldatakse liidu söödaalaseid õigusakte, eelkõige söödahügieeni määrust (mis hõlmab söödakäitlejate kohustust rakendada täielikult ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide kava) ning samuti sööda turustamise määrust ja üldisi toidualaseid õigusnorme.

Euro käibemüntide uus liikmesriiki tähistav külg

(2018/C 133/03)

San Marino Vabariigi käibele lastava uue 2-eurose mälestusmündi liikmesriiki tähistav külg

Euro käibemündid on seadusliku maksevahendina kasutusel kogu euroalal. Müntidega ametialaselt tegelevate isikute ja avalikkuse teavitamiseks avaldab komisjon kõikide uute euromüntide kujunduse kirjelduse⁽¹⁾. Vastavalt nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldustele⁽²⁾ võivad euroala liikmesriigid ja riigid, kes on Euroopa Liiduga sõlminud euro käibemüntide käibelelaskmist käsitleva rahanduskokkuleppe, lasta käibele euro mälestusmünte. Selleks peavad olema täidetud teatavad tingimused, millest peamine on nõue, et mälestusmündina kasutataks üksnes 2-eurost münti. Mälestusmüntide tehnilised näitajad vastavad tavaliste 2-euroste käibemüntide näitajatele, kuid nende liikmesriiki tähistaval küljel on mälestust jäädvustav motiiv, mis on riigi või Euroopa tasandil sümbolne.

Käibele laskev riik: San Marino Vabariik**Motiiv:** Tintoretto 500. sünniaastapäev**Kujunduse kirjeldus:** mündi keskel on Tintoretto maali „Külaskäik“ detail (neitsi Maarja ja Eliisabeti embus) ja aastaarvud 1518-2018; üleval ääres on kiri „SAN MARINO“ ja all „Tintoretto“; vasakul on autori Luciana de Simoni initsiaalid LDS ja Rooma rahapaja tunnus R.

Mündi välisringil on kujutatud Euroopa Liidu lipu 12 tähte.

Käibele lastavate müntide arv: 60 500**Käibelelaskmise aeg:** 2018. aasta aprill

⁽¹⁾ EÜT C 373, 28.12.2001, lk 1, kus on esitatud teave kõikide 2002. aastal käibele lastud müntide liikmesriiki tähistava külje kohta.

⁽²⁾ Vt majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldused ning komisjoni 19. detsembri 2008. aasta soovitus, mis käsitleb ühiseid suuniseid euro käibemüntide liikmesriike tähistavate külgede ja kõnealuste müntide emiteerimise kohta (ELT L 9, 14.1.2009, lk 52).

Euro käibemüntide uus rahvuslik külj

(2018/C 133/04)

Vatikani Linnriigi käibele lastava uue 2-eurose mälestusmündi rahvuslik külj

Euro käibemündid on seadusliku maksevahendina kasutusel kogu euroalal. Müntidega ametialaselt tegelevate isikute ja laiema avalikkuse teavitamiseks avaldab komisjon kõikide uute euromüntide kujunduse kirjelduse ⁽¹⁾. Vastavalt nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldustele ⁽²⁾ võivad euroala liikmesriigid ja riigid, kes on Euroopa Liiduga sõlminud euro käibemüntide käibelelaskmist käsitleva rahanduskokkuleppe, lasta käibele euro mälestusmünt. Selleks peavad olema täidetud teatavad tingimused, millest peamine on nõue, et mälestusmündina kasutataks üksnes 2-eurost münti. Mälestusmüntide tehnilised näitajad vastavad tavaliste 2-euroste käibemüntide näitajatele, kuid nende rahvuslikul küljel on mälestust jäädvustav motiiv, mis on riigi või Euroopa tasandil sümbolne.

Käibele laskev riik: Vatikani Linnriik**Motiiv:** Euroopa kultuuripärandiaasta – Laokooni grupp

Kujunduse kirjeldus: Mündil on kujutatud Laokooni ja tema poegade kuju, mida tuntakse ka Laokooni grupi nime all ja mis on üks maailma skulptuuriloo olulisimaid teoseid, millega pandi alus Vatikani muuseumitele. Keskel allosas on käibele laskva riigi tähis „Città del VATICANO“. Vasakult paremale on poolringina kiri „ANNO EUROPEO DEL PATRIMONIO CULTURALE“. Üleval paremal on käibelelaskmise aasta „2018“ ja rahapaja tunnus „R“. All paremal on kunstniku nimi „D. LONGO“.

Mündi välisringil on kujutatud Euroopa Liidu lipu 12 tähte.

Käibele lastavate müntide arv: 101 000**Käibele laskmise aeg:** 31. mai 2018

⁽¹⁾ EÜT C 373, 28.12.2001, lk 1, kus on esitatud teave kõikide 2002. aastal käibele lastud müntide rahvusliku külje kohta.

⁽²⁾ Vt majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldused ning komisjoni 19. detsembri 2008. aasta soovitus, mis käsitleb ühiseid suuniseid euro käibemüntide liikmesriike tähistavate külgede ja kõnealuste müntide emiteerimise kohta (ELT L 9, 14.1.2009, lk 52).

Euro käibemüntide uus rahvuslik külg

(2018/C 133/05)

Soomes käibele lastava uue 2-eurose mälestusmündi rahvuslik külg

Euro käibemündid on seadusliku maksevahendina kasutusel kogu euroalal. Müntidega ametialaselt tegelevate isikute ja laiema avalikkuse teavitamiseks avaldab komisjon kõikide uute euromüntide kujunduse kirjelduse ⁽¹⁾. Vastavalt nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldustele ⁽²⁾ võivad euroala liikmesriigid ja riigid, kes on Euroopa Liiduga sõlminud euro käibemüntide käibelelaskmist käsitleva rahanduskokkuleppe, lasta käibele euro mälestusmünte. Selleks peavad olema täidetud teatavad tingimused, millest üks on nõue, et mälestusmündina kasutataks üksnes 2-eurost münti. Mälestusmüntide tehnilised näitajad vastavad tavaliste 2-euroste käibemüntide näitajatele, kuid nende rahvuslikul küljel on mälestust jäädvustav motiiv, mis on riigi või Euroopa tasandil sümbolne.

Käibele laskev riik: Soome**Motiiv:** Soome saunakultuur

Kujunduse kirjeldus: Mündil on kujutatud Soome maastik, mille keskel paikneb tüüpiline järve ääres asuv Soome saun. Mündi allosa keskel on käibelelaskmise aasta „2018“. Mündi käibele laskva riigi tähis „FI“ on vasaku serva keskel ja rahapaja tunnus parema serva keskel.

Mündi välisringil on kujutatud Euroopa Liidu lipu 12 tähte.

Käibele lastavate müntide arv: 1 000 000**Käibele laskmise aeg:** 2018. aasta oktoober

⁽¹⁾ EÜT C 373, 28.12.2001, lk 1, kus on esitatud teave kõikide 2002. aastal käibele lastud müntide rahvusliku külje kohta.

⁽²⁾ Vt majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 10. veebruari 2009. aasta järeldused ning komisjoni 19. detsembri 2008. aasta soovitus, mis käsitleb ühiseid suuniseid euro käibemüntide liikmesriike tähistavate külgede ja kõnealuste müntide emiteerimise kohta (ELT L 9, 14.1.2009, lk 52).

TEAVE LIIKMESRIIKIDELT

Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008 (ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 17 lõikele 5

Hanketeade seoses regulaarlennuteenuste osutamisega avaliku teenindamise kohustuste alusel

(EMPs kohaldatav tekst)

(2018/C 133/06)

Liikmesriik	Prantsusmaa
Lennuliin	Le Puy-en-Velay – Pariis (Orly)
Lepingu kehtivusaeg	14. jaanuar 2019 – 13. jaanuar 2023
Taotluste ja pakkumuste esitamise tähtaeg	3. juuli 2018 (12.00 kohaliku aja järgi)
Aadress, millelt on võimalik saada hanketeate teksti ning hankemenetluse ja avaliku teenindamise kohustusega seotud mis tahes asjakohast teavet ja/või dokumente	Syndicat mixte de gestion de l'aérodrome départemental Le Puy-en-Velay - Loudes M. Pascal Rey, Directeur La Reilhade 43320 Loudes FRANCE Tel +33 471086187 +33 601446342 Faks +33 471086640 E-post: direction@aerolepuy.fr

**Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008
(ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 16 lõikele 4**

Avaliku teenindamise kohustuste muutmise regulaarlennuliinidel

(EMPs kohaldatav tekst)

(2018/C 133/07)

Liikmesriik	Itaalia
Lennuliin	Elba Marina di Campo – Pisa ja Pisa – Elba Marina di Campo; Elba Marina di Campo – Firenze ja Firenze – Elba Marina di Campo; Elba Marina di Campo – Milano Linate ja Milano Linate – Elba Marina di Campo.
Avaliku teenindamise kohustuste jõustumise uus kuupäev	1. oktoober 2018
Aadress, millelt on võimalik saada avaliku teenindamise kohustuste teksti ning mis tahes asjakohast teavet ja/või dokumente	<p><i>Viitedokument</i></p> <p>ELT C 60, 16. veebruar 2018</p> <p>Lisateave:</p> <p>Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti Dipartimento per i trasporti, la navigazione, gli affari generali ed il personale Direzione Generale per Aeroporti e il Trasporto Aereo Via Giuseppe Caraci 36 00157 Roma ITALIA</p> <p>Tel +39 0641583690</p> <p>Ente Nazionale per l'Aviazione Civile (ENAC) Direzione Sviluppo Trasporto Aereo e Licenze Viale Castro Pretorio 118 00185 Roma ITALIA</p> <p>Tel +39 0644596515 Veebisait http://www.mit.gov.it http://www.enac.gov.it</p> <p>E-post: dg.ta@pec.mit.gov.it osp@enac.gov.it</p>

**Komisjoni teadaanne vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1008/2008
(ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) artikli 17 lõikele 5**

Hanketeade seoses regulaarlennuteenuste osutamisega avaliku teenindamise kohustuste alusel

(EMPs kohaldatav tekst)

(2018/C 133/08)

Liikmesriik	Itaalia
Lennuliin	Elba Marina di Campo – Pisa ja Pisa – Elba Marina di Campo; Elba Marina di Campo – Firenze ja Firenze – Elba Marina di Campo; Elba Marina di Campo – Milano Linate ja Milano Linate – Elba Marina di Campo.
Lepingu kehtivusaeg	1. oktoober 2018 kuni 30. september 2021
Pakkumuste esitamise lõpptähtaeg	16. mai 2018
Aadress, millelt on võimalik saada hanketeate teksti ning avaliku hankemenetluse ja avaliku teenindamise kohustusega seotud mis tahes asjakohast teavet ja/või dokumente	Viitedokument ELT C 60, 16. veebruar 2018 Ente Nazionale per l'Aviazione Civile (ENAC) Direzione Sviluppo Trasporto Aereo e Licenze, Viale Castro Pretorio 118 00185 Roma ITALIA Tel +39 0644596515 E-post: osp@enac.gov.it Veebisait http://www.mit.gov.it http://www.enac.gov.it

V

(Teated)

HALDUSMENETLUSED

EUROOPA KOMISJON

KONKURSIKUTSE – EACEA/16/2018

Programm „Erasmus+“, 3. pühimeede – poliitikavaldkonna reformi toetamine

Euroopa noored koos

(2018/C 133/09)

1. SISSEJUHATUS. TAUST⁽¹⁾

Noored on ELi liikuvustegevuses aktiivsed – nad ühinevad üleeuroopaliste organisatsioonidega või suhtlevad vähem struktureeritult ja mitteformaalselt Euroopa muude riikide noortega ning suhtuvad positiivselt Euroopa integratsiooni-protsessi ning toetavad seda⁽²⁾. Selle raames võivad nad tegutseda Euroopa projekti mõjusate saadikutena ning luua kogu maailmajao ulatuses sidemeid eelkõige Ida- ja Lääne-Euroopa, kuid ka põhja ja lõuna suunas. Eesmärk on teisi inspireerida kontekstis, kuidas tajuvad noored Euroopat ja Euroopa identiteeti.

Tänapäeval edendab noorteprogramm „Erasmus+“ noorte vahetusprogramme, noorsootöötajate liikuvust ja toetab noortorganisatsioone. Kogemuste analüüsist ilmneb eri riikide organisatsioonide ja noorte viljakas ja aktiivne koostöö. Programm „Erasmus+“ on noortes huvi tekitamisel ja noorte kaasamisel edukas. Osalemishuvi on suur ning praegu on võimalik toetada ainult kolmandikku liikuvusprojektidest (noorte vahetusprogrammid, noorsootöötajate liikuvus) ja viiendikku partnerlustest (piiriülesed noortealgatused).

Nagu märkis president Juncker 2017. aasta kõnes (olukorrast Euroopa Liidus):⁽³⁾ „EL peab olema võrdsusliit ja võrdsete liit. Võrdsus liikmete vahel, olgu nad suured või väikesed, võrdsus ida- ja lääne-, põhja- ja lõunapoolsemate riikide vahel“. Selle teostamisel on noortel ülioluline roll. Kuigi noored võivad osaleda vähem traditsiooniliselt (nt valimised või erakonda kuulumine) kui vanemad inimesed, kuid enamik noori väljendab huvi poliitika vastu ja tunnetavad Euroopa Liidu kodakondsust tugevamalt kui vanemad elanikkonnarühmad. Euroopa noori käsitlev Eurobaromeetri uus uuring⁽⁴⁾ kinnitab noorte huvi kodanikuosaluse nüüdisaegsemate vormide vastu: üle poole (53 %) vastanutest ütles, et on viimase 12 kuu jooksul osalenud vähemalt üht liiki korraldatud tegevuses (4 protsendipunkti võrra rohkem kui 2014), ning ligi kolmandik (31 %) Euroopa Liidu noortest märkis, et on viimase 12 kuu jooksul osalenud organiseeritud vabatahtlikus tegevuses (6 protsendipunkti võrra rohkem kui 2014).

Uuringu kohaselt nõuavad noored, et Euroopa Liit prioriseeriks teatud teemasid – haridust ja oskusi, keskkonnakaitset, migratsiooniprobleeme ja Euroopa Liidu kodakondsust. Need tulemused on kooskõlas projekti „Euroopa uus lugu“ tulemustega. „Euroopa uus lugu“ oli 5-aastane projekt, mille eesmärk oli võtta kokku noorte arvamus selle kohta, mis peaksid olema Euroopa Liidu noortetegevuse prioriteedid. Projekt lõppes 31. jaanuaril 2018, mil rühm noori andis projekti tulemused üle komisjonile⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Vt C(2018)774, 15.2.2018 (WPI 3.18): <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/c-2018-774-en.pdf>

⁽²⁾ Vt Eurobaromeetri uuring nr 455 „Euroopa noored“ (september 2017), avaldatud jaanuaris 2018: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2163>

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_en.htm

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/c-2018-774-en.pdf>

⁽⁵⁾ https://europa.eu/youth/have-your-say/new-narrative-for-europe_et

2. EESMÄRGID

„Euroopa noored koos“ tegevuse ulatus peab toetuma kogemustele, mis on saadud projektiga „Euroopa uus lugu“⁽¹⁾ ja muude noortepoliitika- ja programmialgatustega, mille eesmärk on edendada noorte osalust Euroopa avalikus elus, ning samuti piiriüleste vahetusprogrammide ja liikuvustegevusega.

2.1. Üldeesmärgid

Projektide „Euroopa noored koos“ eesmärk on moodustada piirkondlikke partnerlusi edendavaid võrgustikke, mis tegutsesid tihedas koostöös noortega kogu Euroopast (programmi „Erasmus+“ riigid). Võrgustike kaudu korraldatakse vahetusprogramme, edendatakse koolitust (nt noortejuhtidega) ja võimaldataks noortel endil algatada ühisprojekte.

„Euroopa noored koos“ toetab programmi „Erasmus+“ viie toetuskõlbliku riigi vähemalt viie noorteorganisatsiooni algatusi nende ideede jagamisel ELi kohta, julgustab laialdasemat kodanikuosalust ja aitab edendada Euroopa kodakondsuse tunnet. Algatuse eesmärk on ühendada kogu Euroopa noored idas, läänes, põhjas ja lõunas.

Temaatilised prioriteedid on aktiivne kodakondsus, võrgustike moodustamine, Euroopa väärtused ja Euroopa kodakondsus, demokraatlik osalus, demokraatlik säilenõtkus ja noortega seotud sotsiaalne kaasatus.

2.2. Erieesmärgid

Eelkõige toetatakse algatuse kaudu järgmist.

- Noorteorganisatsioonide liigendatuma koostöö edendamine ja arendamine partnerluste moodustamise või tugevdamise eesmärgil.
- Algatustesse kaasatud noorteorganisatsioonid, et julgustada noori osalema demokraatiaprotsessis ja ühiskonnas, tehes seda koolituste korraldamise, noorte eurooplaste seas ühiste omaduste tutvustamise kaudu ning julgustades arutelusid ja mõttevahetusi teemal, kuidas on noored seotud Euroopa Liiduga, selle väärtuste ja demokraatia alustega. See hõlmab Euroopa Parlamendi 2019. aasta valimiste eelnevate ürituste korraldamist.
- Alaesindatud noorte rühmade poliitikas osalemise, noorteorganisatsioonide ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemise edendamine, kaasates haavatavad ning ebasoodsas sotsiaalses ja majanduslikus olukorras olevad noored.

Algatus on suunatud noorte vabaihendustele, avalik-õiguslikele asutustele ja noorte mitteametlikele rühmadele, kes teevad ettepanekuid projektide kohta, mis kaasavad vähemalt viis partnerit, kes suudavad mobiliseerida noori partnerlustesse, mis hõlmavad programmi „Erasmus+“ riikide hulka kuuluvaid riike ja piirkondi.

3. SOBIVUSKRITEERIUMID

Allpool esitatud kriteeriumidele vastavaid taotlusi hinnatakse põhjalikult.

Toetuskõlblikud on ainult taotlused, mille esitavad järgmistes programmiga ühinenud riikides asutatud juriidilised isikud⁽²⁾.

3.1. Toetuskõlblikud taotlejad

Osalevad organisatsioonid võivad olla:

- mittetulundusühingud, ühendused ja vabaihendused; kaasa arvatud Euroopa noorte vabaihendused;
- sotsialettevõtted;
- avalik-õiguslikud asutused kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil;
- piirkondade liidud;
- Euroopa territoriaalse koostöö rühmitused;
- vastutustundlikus ettevõtluses tegutsevad tulundusühingud,

mis on asutatud programmi „Erasmus+“ riigis.

⁽¹⁾ Vt https://europa.eu/youth/have-your-say/new-narrative-for-europe_et.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_en.pdf

Käesoleva konkursi partnerlusühenduste miinimumnõue on vähemalt viis partnerit programmis „Erasmus+“ osalemiseks sobivast viiest eri riigist. Taotlusi esitavad organisatsioonid peavad tõendama programmi „Erasmus+“ riikide eri osadest pärit partnerite hea geograafilise tasakaalu tagamise suutlikkust. Sellega peetakse silmas partnerlusühenduste jaotumist toetuskõlblike riikide vahel, kaasates partnereid eri piirkondadest idas, läänes, põhjas ja lõunas.

3.2. Toetuskõlblikud riigid

- Euroopa Liidu liikmesriigid: Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari, Ühendkuningriik;
- Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) riigid, mis kuuluvad Euroopa Majanduspiirkonda (EMP): Island, Liechtenstein ja Norra;
- kandidaatriigid, kelle liitumiseelne strateegia on kindlaks määratud kooskõlas nende riikidega sõlmitud raamlepingutes sätestatud üldpõhimõtete ning -tingimustega, et reguleerida nende osalemist ELi programmides: endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik ja Türgi.

3.3. Toetuskõlblik tegevus

Käesoleva konkursi kontekstis seisneb Euroopa Liidu rahastus tegevustoetus, millega osaliselt toetatakse tegevuste täitmiseks valitud asutustel tekkinud kulusid. See tegevus peab olema otseselt seotud konkursi üld- ja erieesmärkidega ning olema üksikasjalikult kirjeldatud taotletava toetuse kogu ajavahemikku hõlmavas projekti kirjelduses.

Toetuskõlblike tegevuste loetelu on järgmine:

- liikuvusmeetmed, sh suuremahulised noorte vahetusprogrammid;
- ELi poliitilise tegevuskava kontekstis noorte juurdepääsu ja osalust soodustav tegevus;
- kogemuste ja heade tavade vahetamine; võrgustike moodustamine ja partnerlused muude noorteorganisatsioonidega; teiste sidusrühmadega ja/või poliitika kujundajatega koosolekutel või seminaridel osalemine, mille eesmärk on suuredada ka poliitika mõju sihtrühmadele, sektoritele ja/või süsteemidele;
- Euroopa vabariikide / kodanikuühiskonna organisatsioonide / ELi-üleste võrgustike arendamise algatused ja üritused;
- noorte valdkonnas ELi poliitika prioriteetide teadvustamine, teavitamine, teabe levitamine ja edendamine (seminarid, õpikojad, kampaaniad, koosolekud, avalikud arutelud, nõustamised jne);

Tegevus on piiriülene ja võib toimuda Euroopa, riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil.

Liikuvusmeetmete/noorte vahetusprogrammide sobivuskriteeriumid:

- kestus: 5–21 päeva, v.a sõiduaeg;
- tegevuse toimumiskoht/-kohad: tegevus peab toimuma taotleja/partnerite riikides;
- toetuskõlblikud osalejad: vastuvõtivate ja/või saatvate organisatsioonide riikide residentidest 13–30-aastased noored;
- osalejate arv: vähemalt 16 ja kuni 180 osalejat (v.a rühmajuht/-juhid). Vähemalt 4 osalejat rühma kohta (v.a rühmajuht/-juhid). Igal riiklikul rühmal peab olema vähemalt üks rühmajuht. Rühmajuht on liikuvusmeetmetes/noorte vahetusprogrammides osalevaid noori saatev täiskasvanu, kelle eesmärk on tagada nende tõhus õpe, kaitse ja ohutus.

4. PROJEKTI TULEMUSED JA KESTUS

Toetatavad projektid peavad järgmise kaudu tõendama oma eeldatavat panust ELi noortepoliitika üldisse tegevuskavasse:

- „Euroopa uue loo“ (või muude samalaadsete aruteluprojektide) tulemustele toetumine ja nende seostamine kohalikul/piirkondlikul/riiklikul/Euroopa tasandil poliitika kujundamisega;
- demokraatlikus tegevuses (võimestamine, uued oskused, noorte osalemine projektide väljatöötamisel jne) noorte kaasatuse parandamine ja otsustajatega suhtlemise soodustamine;

- noortesektori suutlikkuse parandamine piiriüleses tegevuses ning piiriülese õppimise ning noorte ja otsustajate koostöö edendamisel;
- olemasolevate parimate tavade mõjuulatuse suurendamine ja sihtrühmadeni jõudmine (peale tavapäras(t)e võrgustiku/võrgustike);
- süstemaatilisematele partnerlustele juurdepääsu tagamine noorteorganisatsioonidesse kaasatud noorte seas ning noortestruktuuridega mitteseotud noorte või ebasoodsates tingimustes noorte seas tulemuste tõhus ja atraktiivne levitamine;

Projekt peab kestma 9–24 kuud. Selle kestust ei pikendata.

5. TOETUSE ANDMISE KRITERIUMID

Taotlusi hinnatakse väljajätmis-, valiku- ja toetuse andmise kriteeriumide alusel. Väljajätmis- ja valikukriteeriumid on taotlemissuunistes aadressil https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en.

Taotluste rahastamisel on toetuse määramise kriteeriumid järgmised:

- projekti asjakohasus (25 %);
- projekti kavandamise ja rakendamise kvaliteet (25 %);
- partnerluse ja koostöö kvaliteet (25 %),
sealhulgas projekti rakendamise kõigis etappides noorte kaasatuse viis ning ida-lääne ja põhja-lõuna suuna arvestamise viis;
- mõju, teabe levitamine ja kestlikkus (25 %).

Euroopa Liidu rahalise toetuse saamiseks arvestatakse ainult taotlusi, mis on saavutanud järgmised minimaalsed künnised:

- kokku vähemalt 60 % (toetuse andmise nelja kriteeriumi kogutulemus)
ja
- iga kriteeriumi korral vähemalt 50 %.

6. EELARVE

Konkursikutse raames kasutatav projektide kaasrahastamise kogueelarve on 5 000 000 eurot.

Eli rahaline panus on vähemalt 100 000 eurot ja see ei ületa 500 000 eurot. See on piiratud kaasrahastamise maksimummääraga 80 % toetuskõlblikest projekti kogukuludest.

Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusamet jätab endale õiguse kõiki ettenähtud vahendeid mitte välja jagada.

7. TAOTLUSTE ESITAMISE MENETLUS JA TÄHTAEG

Taotlusdokumendid tuleb esitada interneti kaudu korra kohasel e-vormil, mis on nõuetekohaselt täidetud ning sisaldab kõiki asjakohaseid lisasid ja täiendavaid dokumente.

Inglis-, prantsus- ja saksakeelne vorm on veebiaadressil

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en

Vorm tuleb nõuetekohaselt täita ühes Euroopa Liidu ametlikus keeles.

Nõuetekohaselt täidetud e-vorm tuleb esitada veebis hiljemalt **25. mail 2018** kella **12.00 ks** (keskpäev Brüsseli aja järgi) koos asjakohaste lisadega ⁽¹⁾.

Täiendavad kohustuslikud haldusdokumentide lisad tuleb saata ametile e-postiga samaks tähtpäevaks.

⁽¹⁾ Taotluste koostamise juhendis nõutud mis tahes muu haldusdokument tuleb saata e-postiga hiljemalt 25. maiks 2018 (keskpäevaks Brüsseli aja järgi) Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusametile e-posti aadressil EACEA-YOUTH@ec.europa.eu

Taotlejad peavad hoolikalt tutvuma konkursikutse EACEA/16/2018 ja taotluste esitamise menetluse kogu teabega ning kasutama kõiki taotlusdokumente, mis on järgmisel aadressil:

https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en

8. **KONKURSIKUTSE KOGU TEAVE**

Konkursikutse EACEA/16/2018 kogu teave (sh taotlemissuunised) on järgmisel aadressil:

https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en

E-posti aadress:

EACEA-YOUTH@ec.europa.eu
